

การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

The Quality Control of Community Product Mud Mee Cloth, in Napo District, Buriram Province

ณัฐปกรณ์ จันทร์ปิณฑา¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้า 9 กลุ่มๆ ละ 4 คน สุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดโครงสร้าง โดยการสนทนาแบบเจาะลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เรียงลำดับข้อมูลจากความถี่มากไปหาความถี่น้อย ใช้สถิติร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย (Descriptive)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า

- สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ผู้วิจัยพบว่า
  - ลักษณะคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่มในปัจจุบัน เกิดจากการใช้ฝีมือผู้ทอซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ การเลือกวัสดุดิบ กระบวนการผลิต คำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ซื้อ
  - ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ เงินทุน วัสดุดิบ สถานที่ผลิต วิธีการผลิต อุปกรณ์เครื่องมือและสาธารณูปโภค
- การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ เกิดจาก
  - ข้อกำหนดการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่ม ได้แก่ การปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ การหาข้อมูลความต้องการผ้ามัดหมี่จากผู้ซื้อ การตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จแล้ว
  - กระบวนการการผลิตชุมชนผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ มีการออกแบบผ้ามัดหมี่ตามลักษณะที่กำหนดไว้ มีการคัดเลือกวัสดุดิบ มีการตรวจสอบกระบวนการทอ การย้อม และตรวจสอบผ้ามัดหมี่สำเร็จรูป มีการถามความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ และมีการกำหนดคุณลักษณะผ้ามัดหมี่
  - วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่สำเร็จรูป ได้แก่ เนื้อผ้าต้องสม่ำเสมอ เส้นด้ายที่ทอจะต้องชิดแน่นทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง ลายต้องไม่ขาดหรือผิดไปจากรูปแบบ สีไม่มีรอยต่างรอยเยื่อน รอยต่อของสีไม่ปรากฏรอยซึมเข้าไปตรงส่วนที่มัดหมี่ ความเหนียวของลายเด่นชัด สวยงาม มีการบรรจุผลิตภัณฑ์ที่เรียบร้อย สะอาดและสามารถป้องกันความเสียหายได้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
¹ Assistant Professor Faculty of Industrial Technology at Buriram Rajapath University.

3. ผลของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ ผู้วิจัยพบว่า

1) ผลต่อการดำเนินงาน ได้แก่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ได้สินค้าที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับราคา คุ่มค่ากับการนำไปใช้งาน สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

2) ผลต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย เกิดสารเคมีตกค้างในชุมชน

3) ผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ได้คำตอบแทนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองและให้สวัสดิการด้านต่างๆ ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรภายนอก

คำสำคัญ : การควบคุมคุณภาพ ผ้ามัดหมี่ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstract

The purpose of this study was to investigate the quality control of community product, Mud Mee Cloth, in Napo District, Buriram Province. This study was a qualitative research. The participants of the present study were a group of housewives of Napo and local handicrafts of Napo. They were purposive selected from ๔ groups of producers, sellers, and consumers with ๔ persons each. The instrument used for collecting the data was a semi-structured interview using in-depth group. The data was analyzed through a content analysis. Then the data was ordered from the highest frequency data to the lowest frequency data. The statistics employed was a percentage, and the data was presented through descriptive writing.

The results revealed as follows:

1. The study found the following current state factors of Mud Mee Cloth.

- 1) The characteristics of Mud Mee Cloth were it was woven by hands of the local weaver taught from her/his ancestor, selected the desired materials, the production, and it was made as the purchasers' satisfaction.
- 2) The factors affecting to the quality of the Mud Mee were capital, raw materials, production place, production methods, equipment, tool, and infrastructure.

2. The quality control of Mud Mee Cloth was from the following factors.

1) The regulations of production set within the group of producers such as there must be the model improvement, materials, equipments, and tools selection, searching for the needed information from consumers, checking, and testing the finished products.

2) Production processes were the designing the set patterns, choosing the raw materials, checking and testing the product, asking the customers' satisfaction, and setting the characteristics.

3) The methods of checking the complete product were the whole fabric must be smooth, the silk threads must tidily woven both the vertical and horizontal threads, the pattern must be correct, the color should not have stain and dirty, the connection of color must be harmonious, the sequin of pattern must be beautifully apparent, and the packing must be neat, clean, and able to protect the product from any damages.

3. The results of Mud Mee Cloth quality control were shown as follows:

1) The results towards the operation were the product efficiency was increased. This made the quality of the product match with the set price, worth for using, and built the strength of industry and economy of the country.

2) The results to environment were the air was not good and the water was polluted because of the chemical.

3) The results towards the producers strength were the production set the awareness for all parties to be unity, the payment was paid to the members fairly, there was security in their earnings, they received good welfares and supporting from the outside organizations.

Keyword : Quality Control, Mud Mee Cloth, Standard Community Product, Community Product

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น มีจำนวนมาก มีทั้งชนิดที่ได้คุณภาพและไม่ได้คุณภาพ สาเหตุเพราะต้องการให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและชุมชน การดำเนินงานดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาล ทำให้ชุมชนตื่นตัว ระยะเวลาได้จัดให้มีการประกวดและแข่งขันโดยนำเรื่องคุณภาพมาเป็นตัวบ่งชี้ สินค้าประเภทเดียวกันจัดแข่งขันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการคัดเลือกและแข่งขันกันในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ สินค้าใดที่ผ่านการคัดเลือกและแข่งขันได้ ก็จะได้เครื่องหมายรางวัลการประกันคุณภาพผลิตภัณฑ์ สุดทำยรัฐบาลมีนโยบายกำหนดให้ใช้ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแทน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ส่วนแบ่งการตลาดต่อไปได้

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่ง ซึ่งชุมชนได้ให้ความสนใจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และเป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่กระจุกกระจายทั่วทุกตำบล ภูมิปัญญาเหล่านี้มีความแตกต่างและหลากหลายมาก จึงทำให้แต่ละตำบลมีสินค้ามากมาย ในจำนวนสินค้าเหล่านี้มีทั้งที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานและได้ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน บางชนิดก็อยู่ระหว่างการพัฒนา ขณะเดียวกันจังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและได้รับรางวัลระดับชาติ เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ของข้าววิจัยของประดับต่างๆ

สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของจังหวัดบุรีรัมย์นั้น มีชื่อเสียงมานานและมีการทอผ้าไหมทุกอำเภอ ซึ่งแหล่งทอผ้าที่

ถือว่าใหญ่และเด่น คือ อำเภอพุทไธสงและอำเภอนาโพธิ์ ทั้งสองอำเภอนี้มีชื่อเสียงในการเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมมานาน จากการศึกษาพบว่า มีการตั้งโรงเรียนสอนการทอผ้าไหมโดยใช้เครื่องทอจากประเทศญี่ปุ่น มาตั้งแต่สมัยรัชการที่ 5 และมีชาวญี่ปุ่นมาเป็นครูสอนหน่วยทอผ้าที่อำเภอพุทไธสง จนประสบผลสำเร็จ ผ้าไหมที่อำเภอพุทไธสงจึงเป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพและดีที่สุดในช่วงนั้น ผ้าไหมของทั้งสองอำเภอเป็นที่รู้จักกันทั่วไปและประสบผลสำเร็จจากการประกวดผ้าไหมในที่ต่างๆ โดยเฉพาะการประกวดผ้าไหมที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เมื่อปี พ.ศ. 2533 ได้ 10 รางวัล ปี พ.ศ. 2534 ได้ 16 รางวัล ปี พ.ศ. 2535 ได้ 22 รางวัล ปี พ.ศ. 2536 ได้ 17 รางวัล ปี พ.ศ. 2537 ได้ 13 รางวัล ปี พ.ศ. 2538 ได้ 13 รางวัล ปี พ.ศ. 2539 ได้ 15 รางวัล ปี พ.ศ. 2540 ได้ 14 รางวัล (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์, 2541 : 627) จังหวัดบุรีรัมย์มีศูนย์ศิลปาชีพพิเศษของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งอยู่ที่อำเภอนาโพธิ์ สมาชิกได้รับการพัฒนาฝีมือการทอ การย้อม ตลอดจนการพัฒนาลายมัดหมี่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สมาชิกหลายคนได้ไปทอผ้าที่สำนักพระราชวัง หลายคนได้ไปแสดงการทอผ้าที่ต่างประเทศเพื่อเผยแพร่โครงการพระราชดำริ ที่สำคัญชาวบุรีรัมย์มีโอกาสต้อนรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งเป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์เป็นอุตสาหกรรมระดับชุมชน และเป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้แก่ชาวจังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ของอำเภอนาโพธิ์ ผู้สินค้าที่มีคุณภาพกระทั่งได้ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงสนใจที่จะศึกษาทฤษฎีการควบคุมคุณภาพกับแนวทางการปฏิบัติให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่
2. เพื่อศึกษากระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่
3. เพื่อศึกษาผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ที่ได้ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จากกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้า 9 กลุ่มๆ ละ 4 คน รวม 36 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์
2. สำรวจและจัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ที่ได้ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
3. สัมภาษณ์โดยการสนทนาแบบเจาะลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ กระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่และข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้า จำนวน 9 กลุ่มๆ ละ 4 คน รวม 36 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดโครงสร้าง ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ กระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยการสนทนาแบบเจาะลึก (Depth Interview) ด้านสภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ กระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ และข้อเสนอแนะจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เรียงลำดับข้อมูลจากความถี่มากไปหาความถี่น้อย ใช้สถิติค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย (Descriptive)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า

1. สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ พบว่า
  - 1.1 ลักษณะคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่มในปัจจุบัน เกิดจากการใช้ฝีมือผู้ทอ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ การเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิตคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ซื้อ
  - 1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ เงินทุน วัตถุดิบ สถานที่ผลิต วิธีการผลิต อุปกรณ์ เครื่องมือและสาธารณูปโภค
2. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ เกิดจาก
  - 2.1 ข้อกำหนดการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่ม ได้แก่ การปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ การหาข้อมูลความต้องการผ้ามัดหมี่จากผู้ซื้อ การตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จแล้ว
  - 2.2 กระบวนการการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ มีการออกแบบผ้ามัดหมี่ตามลักษณะที่กำหนดไว้ มีการคัดเลือกวัตถุดิบ การตรวจสอบกระบวนการทอ การย้อมและตรวจสอบผ้ามัดหมี่สำเร็จรูป มีการถามความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ และมีการกำหนดคุณลักษณะผ้ามัดหมี่

2.3 วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ฟ้ามัดหมี่สำเร็จรูป ได้แก่ เนื้อผ้าต้องสม่ำเสมอ เส้นด้ายที่ทอจะต้องชัดเจนทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง ปลายต้องไม่ขาดหรือผิดไปจากรูปแบบ สีไม่มีรอยต่างรอยเปื้อน รอยต่อของสีไม่ปรากฏรอยซึมเข้าไปตรงส่วนที่มัดหมี่ ความเหลืองของสายเด่นชัด สวยงาม มีการบรรจุผลิตภัณฑ์ที่เรียบร้อย สะอาดและสามารถป้องกันความเสียหายได้

3. ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนฟ้ามัดหมี่

3.1 ผลการดำเนินงาน ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต สินค้ามีคุณภาพ คู่ค้ากับการนำไปใช้ เกิดความยุติธรรมในการซื้อขาย ช่วยตัดสินใจในการเลือกซื้อ สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

3.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย สารเคมีตกค้างในชุมชน

3.3 ผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม สวัสดิการด้านต่างๆ การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

การอภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลการวิจัยและข้อค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ฟ้ามัดหมี่ ประกอบด้วย

1.1 ลักษณะคุณภาพการผลิตฟ้ามัดหมี่ภายในกลุ่มในปัจจุบัน จะคำนึงถึง ฝีมือผู้ทอ ซึ่งมีความชำนาญและความสามารถเฉพาะตัว การใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและต่างถิ่น กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนและความพึงพอใจของผู้ทอนั้นแสดงให้เห็นว่า แนวคิดการควบคุมคุณภาพในปัจจุบันนั้นจะอาศัย ฝีมือผู้ทอ การเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิตสอดคล้องกับแนวความคิดการควบคุมคุณภาพแบบใหม่ที่ ศิริรัตน์วรรณสิทธิ์ (2541 : 4-6) กล่าวว่า ปัจจุบันมนุษย์รู้จักใช้และเลือกสินค้ามากขึ้น มีความต้องการใช้สินค้า มีการจัดหาเครื่องทุ่นแรงมาทดแทน เพื่อให้การผลิตได้จำนวนมาก โดยเน้นการควบคุมคุณภาพทุกกระบวนการผลิต คำนึงถึงผู้บริโภคมากขึ้น ทำนองเดียวกัน มีการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาการทอผ้ามัดหมี่ของชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านคำพิ ตำบลคำพิ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ของ โสภิตา ยงยอด (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า การพัฒนากระบวนการทอผ้า เริ่มตั้งแต่ การเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิตและ

การตลาด อันเป็นแนวทางการพัฒนาการทอผ้าให้ได้มาตรฐาน

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ฟ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ เงินทุน วัตถุดิบ สถานที่ผลิต วิธีการผลิต อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องทุ่นแรง สาธารณูปโภค นั้นแสดงให้เห็นว่า คุณภาพผลิตภัณฑ์ฟ้ามัดหมี่ของกลุ่มดังกล่าว นั้น เป็นไปตามความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและระบบการผลิตกรณีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต ที่ศิริพร ขอฟรกกลาง (2544 : 12-13) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ถูกนำมาพิจารณาเป็นมาตรฐานการผลิตจะแยกออกเป็น ๒ ทาง คือ ปัจจัยทางตรง ได้แก่ ทำเล แรงงาน เงินทุน วัตถุดิบ เครื่องจักร วิธีการทำงาน เป็นต้น และ ปัจจัยทางอ้อม ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภคต่างๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นแรงเสริมให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อบรรยากาศการผลิตและเป็นแรงกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และสอดคล้องกับ การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กลุ่มทอผ้าบ้านก้างปลา ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย” ของ เพ็ญนิภา อินทรตระกูล (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า กลุ่มได้พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบ โดยเลือกซื้อวัตถุดิบที่มีคุณภาพ แก้ไขการย้อมสีไม่ให้สตกและมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของตนเอง

2. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนฟ้ามัดหมี่ เกิดจาก

2.1 ข้อกำหนดการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนฟ้ามัดหมี่ภายในกลุ่ม ได้แก่ มีการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์หรือสวดลายต่างๆ ตามความต้องการของผู้ซื้อ มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อการผลิตที่มีคุณภาพ มีการหาข้อมูลความต้องการฟ้ามัดหมี่จากผู้ซื้อ มีการตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้ว มีการวิจัยการใช้สินค้าจากผู้บริโภคเพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการบรรจุผลิตภัณฑ์สำเร็จอย่างดีเพื่อส่งให้ผู้บริโภค มีคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้สินค้า สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนฟ้ามัดหมี่ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2552) ที่กล่าวถึง ข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ระบุคุณลักษณะที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ ประสิทธิภาพการนำไปใช้คุณภาพของวัตถุดิบ และวิธีทดสอบ เพื่อเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณภาพผลิตภัณฑ์นั้นๆ

2.2 กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนฟ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ มีการออกแบบฟ้ามัดหมี่ตามลักษณะที่กำหนดไว้ มีการคัดเลือกวัตถุดิบ ตรวจสอบการทอและตรวจสอบ

ผ้ามัดหมี่ มีการถามไถ่ความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ มีการกำหนดผ้ามัดหมี่ว่าจะมีคุณลักษณะระดับใด นั้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มได้กำหนดแนวทางและกระบวนการผลิตผ้ามัดหมี่ไว้ เพื่อการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ เป็นไปตาม วงจรการควบคุมคุณภาพในอุตสาหกรรม ซึ่งจะประกอบไปด้วยกระบวนการต่างๆ กล่าวคือ การวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค การนำข้อมูลจากการตลาดมากำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดซื้อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับรูปแบบรายการ การวางแผนและจัดสรรทรัพยากรการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค การนำวัสดุเข้าสู่กระบวนการแปรรูปให้เป็นสินค้าตามที่ออกแบบไว้ การตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้ว ว่ามีคุณลักษณะทางกายภาพ เคมีหรือฟิสิกส์ ตามที่กำหนดหรือไม่ การบรรจุผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จแล้วลงในบรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัย ก่อนส่งถึงผู้บริโภค เป็นต้น

2.3 วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่สำเร็จรูป ได้แก่ เนื้อผ้าต้องสม่ำเสมอ เส้นด้ายที่ทอจะต้องชัดเจนทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง ลายต้องไม่ขาดหรือผิดไปจากรูปแบบ สีไม่มีรอยด่างรอยเปื้อน รอยต่อของสีไม่ปรากฏรอยซึมเข้าไปตรงส่วนที่มัดหมี่ ความเหลืองของอวบน้ำชัดเจน สบายงาม มีการบรรจุผลิตภัณฑ์ที่เรียบร้อย สะอาดและสามารถป้องกันความเสียหายได้นั้นแสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่สำเร็จรูปได้ผ่านการตรวจสอบ ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, ๒๕๕๒) ด้านลักษณะทั่วไป ต้องอยู่ในสภาพที่เรียบร้อยทั้งผืน เส้นด้ายชัดเจน ทั้งตามแนวเส้นด้ายยืนและแนวเส้นด้ายพุ่ง ด้านเอกลักษณ์ ต้องมีลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่ คือ ช่วงรอยต่อของสีในเส้นด้าย จะปรากฏรอยซึมของสีที่ซึมเข้าไปตรงส่วนที่มัดไว้ ความเหลืองของลวดลายอันเนื่องมาจากการสอเส้นด้ายพุ่งด้วยมือแต่ละเส้น สอดคล้องกับวิชัย แหวนเพชร (2536 : 11) ได้กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีความคงทน มั่นคง มีสภาพดีและสามารถทำงานได้ดีรวมทั้งมีรูปร่างสวยงาม เรียบร้อย กลมกลืน ทำให้น่าใช้

3. ผลของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ ประกอบด้วย

3.1 ผลการดำเนินงาน ได้แก่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ได้สินค้าที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับราคา คุ่มค่ากับการนำไปใช้งาน เพิ่มโอกาสทางการค้าในการจัดซื้อ/จัดจ้าง

ของหน่วยงานราชการ เกิดความยุติธรรมในการซื้อขาย สร้างโอกาสทางการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการไทย นั้นแสดงให้เห็นว่าประโยชน์ที่เกิดจากการได้ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีหลายด้านซึ่งเป็นไปตามแนวทางพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่จะยกระดับมาตรฐานผู้ผลิตสินค้าในประเทศให้ผลิตสินค้าเป็นไปตามมาตรฐานเพื่อเข้าสู่การแข่งขันกับนานาประเทศได้ กล่าวคือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานการผลิตที่ดี ยั่งยืน ส่งเสริมการตลาด โดยมีเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนรับรอง สนับสนุนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่นิยมของผู้บริโภค เป็นสิ่งยืนยันและถือหลักประกันคุณภาพ ที่เพิ่มความเชื่อถือแก่ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และสร้างรายได้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน เสริมสร้างเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.2 ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย เกิดสารเคมีตกค้างในชุมชน สภาพดินเสีย นั้นแสดงให้เห็นว่า การผลิตผ้ามัดหมี่ โดยเฉพาะการย้อมจะมีผลต่อสภาพแวดล้อม ดังนั้นผู้ผลิตจะต้องบริหารการควบคุมคุณภาพในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย (Safety) ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดการควบคุมคุณภาพเชิงธุรกิจ ที่ ศิริรัตน์ วรรณสิทธิ์ (2541 : 4-6) กล่าวถึง ผลกระทบของโรงงานอุตสาหกรรมต่อสิ่งแวดล้อมนั้นจะสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ภาวะโลกร้อน สภาพน้ำเสีย มลภาวะที่เกิดกับอากาศบริสุทธิ์ ทั้งหลายเหล่านี้เกิดจากการขยายตัวของระบบการผลิตแบบไม่สิ้นสุด ทำนองเดียวกันจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจทอผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีและผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์” ของสุภาพร พรหมนิยม (๒๕๔๓ : บทคัดย่อ) พบว่า การผลิตจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม คือปัญหาสารเคมีจากการย้อมสี มีกลิ่นเหม็นรบกวน มีควันไฟจากการต้มไหมลอกกาว การฟอกไหมและย้อมสี เป็นต้น

3.3 ผลต่อความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม ได้แก่ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ได้คำตอบแทนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองและให้สวัสดิการด้านต่างๆ ตามระเบียบของกลุ่ม ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรภายนอก มีการ

สร้างผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ มีการรักษาเอกลักษณ์เฉพาะผลิตภัณฑ์ให้เกิดขึ้น นั้นแสดงให้เห็นว่ากระบวนการความเข้มแข็ง เป็นไปตามแนวคิดการควบคุมคุณภาพเชิงธุรกิจ ที่ ศิริรัตน์ วรรณสิทธิ์ (2541 : 4-6) กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจ (Morale) ประกอบด้วย การบริหารจัดการต้องสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และการบริหารจัดการต้องสร้างจิตสำนึกให้ ทุกฝ่ายเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ ทำนองเดียวกันยังเป็นไปตาม หลักสำคัญสำหรับการควบคุมคุณภาพให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งศิริพร ขอพรกลาง (2544 : 15-16) กล่าวว่า การตั้งใจ การควบคุมคุณภาพเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องร่วมมือกัน พื้นฐานความร่วมมือนี้ต้องอาศัยแรงจูงใจ ได้แก่ การให้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่า การจัดสวัสดิการที่เหมาะสม รวมถึงการจัดงานแสดงความยินดีในโอกาสต่างๆ เหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้เกิดความสำเร็จในการควบคุมคุณภาพเป็นอย่างดี

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ พบ 4 ลักษณะเด่น คือ ความเรียบร้อย สวยงาม ลูกค้ำพึงพอใจ สวมใส่ได้ดี และเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่
2. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ พบ 3 ประเด็น คือ
  - 2.1 มีข้อกำหนดการผลิตผ้ามัดหมี่ของกลุ่มให้เป็นไปตามมาตรฐาน
  - 2.2 มีกระบวนการควบคุมการผลิตตั้งแต่ การออกแบบ การคัดเลือกวัตถุดิบ การตรวจสอบการทอ การย้อมและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป
  - 2.3 มีวิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป คือ เนื้อผ้าสม่ำเสมอ เส้นด้ายทอชิดแน่น ลายเด่นชัด สวยงาม
3. ผลของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ พบ 3 ประเด็น คือ
  - 3.1 ผลการดำเนินงาน ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต สินค้ามีคุณภาพ คุ้มค่า สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศได้
  - 3.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย สารเคมีตกค้างในชุมชนลดน้อยลง
  - 3.3 ผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม สวัสดิการด้านต่างๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์
2. การควบคุมคุณภาพจะไม่มีอยู่ที่ฝีมือช่างอย่างเดียว ยังต้องคำนึงถึง วัตถุดิบ กระบวนการผลิตและความพึงพอใจของผู้ซื้อ
3. ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ที่กลุ่มได้ดำเนินการเป็นไปตามลักษณะคุณภาพ แต่ถ้ามีการขยายให้ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่มีคุณภาพเป็นวงกว้าง จะเป็นศูนย์รวมผ้ามัดหมี่คุณภาพที่ยิ่งใหญ่
4. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ นอกจากจะเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญา มาประกอบเพื่อให้เกิดคุณค่าที่แตกต่างของแต่ละท้องถิ่น จะเป็นจุดขายของกลุ่มและชุมชนได้ดีและเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มหรือเครือข่ายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์กลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์ และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามสภาพที่เป็นจริง

ขอขอบคุณ

อาจารย์พิเศษ แสงไธสง ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 ที่ให้ความกรุณาในการประสานงานกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ขอขอบคุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.จรัส สว่างทัพบ
รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาลัย จันทร์พานิชย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันต์ ลิขิตประเสริฐ ซึ่งเป็นคณะผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความกรุณาตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบคุณ

อาจารย์ ดร.สุรัชย์ ปิยานุกูล ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษทำให้นักวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่สนับสนุนทุนวิจัย ตามโครงการพัฒนานักวิจัย

ขอขอบคุณหน่วยงานภายนอกที่ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้ประกอบงานวิจัยทำให้นักวิจัยมีสาระที่สมบูรณ์ มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญภา อินทรตระกูล. (2547). **การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทอผ้าบ้านกำแพงปลา ตำบลชัยพลักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.**
- ยุทธ โกยวรรณ. (2546). **การควบคุมคุณภาพในงานอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก.**
- วิชัย แหวนเพชร. (2543). **การวางแผนและการควบคุมการผลิต. กรุงเทพมหานคร : คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, สถาบันราชภัฏพระนคร.**
- ศิริพร ขอพรกลาง. (2544). **การควบคุมภาพ. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์.**
- ศิริรัตน์ วรรณสิทธิ์. (2541). **การบริหารคุณภาพ ISO 9000. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จิตต์วัฒน์.**
- สุภาพร พรหมนิยม. (2543). **ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่**
ของกลุ่มสตรีและผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์.
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสภิตา ยงยอด. (2540). **กระบวนการพัฒนาการทอผ้ามัดหมี่ของชาวอีสาน : กรณีศึกษานบ้านกำพี้ ตำบลลำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.**
- สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (2541). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดบุรีรัมย์.**
 บุรีรัมย์ : สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. **เครื่องหมายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. [On-Line]**
<http://www.krumai.com/standard/page7.html> [2552 กรกฎาคม 4]